

متر لکاه بعد

زمانی که جوان مجاهدی در راه خدا به شهادت می‌رسد و یا مادری پس از تربیت فرزندان شایسته، چشم از دنیا فرو می‌بندد یا پدری پس از سال‌ها تلاش و کوشش در بستر بیماری جان می‌سپرد و به‌طور کلی وقتی انسان‌ها می‌میرند، چه اتفاقی برایشان می‌افتد؟

آیا ارتباطشان کاملاً با دنیا قطع می‌شود؟

آیا به صورت مستقیم وارد جهان آخرت می‌شوند؟

یا آنکه

مرحله‌ای دیگر را پیش رو خواهند داشت؟

اگر چنین است، آن مرحله چه نام دارد؟ چه ویژگی‌هایی دارد؟ و چه رابطه‌ای میان دنیا و آن

مرحله وجود دارد؟

قراآت

آیات زیر را به دقت و زیبا قراآت کنید.

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم

بسم الله الرحمن الرحیم

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ

آنگاه که مرگ یکی از آنها فرا رسد

قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ

می گوید: پروردگارا! مرا بازگردانید

لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا

باشد که عمل صالح انجام دهم

فِيمَا تَرَكْتُ

آنچه را در گذشته ترک کرده‌ام

كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا

هرگز! این سخنی است که او می گوید

وَمِنْ وَّرَائِهِمْ بَرْزَخٌ

.....

إِلَىٰ يَوْمٍ يُبْعَثُونَ

.....

مؤمنون، ۹۹ و ۱۰۰

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْتَهُمُ الْمَلَائِكَةُ

.....

ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ

.....

قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ

.....

قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ

.....

قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً

.....

فَتَهَاجِرُوا فِيهَا

نساء، ۹۷

الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ
يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ

نحل، ۳۲

همانا که ما مردگان را زنده می‌کنیم
و اعمالی را که پیش فرستاده‌اند و آثارشان را ثبت می‌نماییم.

یس، ۱۲

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى
وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَءَاثَرَهُمْ

در آن روز به انسان خیر داده می‌شود
به آنچه پیش [از مرگ] فرستاده و آنچه پس [از
مرگ] فرستاده است.

قیامت، ۱۳

يُسَبِّحُوا الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ
بِمَا قَدَّمَ وَءَاثَرَهُمْ

به کمک توضیحات زیر، ترجمه آیات را تکمیل کنید.

ترجمه

لَعَلَّيْ : لَعَلَّ + ي	فِيمَ : فی+ما : در چه
أَلَمْ تَكُنْ : آیا نبود	نُحْيِي : زنده می‌کنیم
تَتَوَفَّاهُمْ : دریافت‌شان می‌کند	طَيِّبِينَ : پاکیزگان
تَوَفَّاهُمْ : جان‌شان را می‌گیرند	ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ : ستم‌کننده به خودشان

عالم برزخ

سوره/آیه قرآن کریم از وجود عالمی پس از مرگ، به نام «برزخ» خبر می‌دهد. برزخ در لغت به معنای فاصله و حایل میان دو چیز است. عالم برزخ نیز میان زندگی دنیایی و حیات اُخروی قرار گرفته است.

وآدمیان، پس از مرگ وارد آن می‌شوند و تا قیامت در آنجا می‌مانند و از لذت‌های آن برخوردار و از رنج‌ها و دردهای آن (در صورتی که اهل شقاوت باشند) متألم می‌گردند. این عالم دارای ویژگی‌های زیر است:

سوره/آیه ۱- پس از مرگ، گرچه فعالیت‌های حیاتی بدن متوقف می‌شود، اما فرشتگان حقیقت وجود انسان را که همان روح است، «توقی» می‌کنند، یعنی آن را به‌طور تمام و کمال دریافت می‌نمایند.

بنابراین، گرچه بدن حیات خود را از دست می‌دهد، اما روح همچنان به فعالیت آگاهانه خویش ادامه می‌دهد.

سوره/آیه ۲- در این عالم، انسان با فرشتگان گفت‌وگو می‌کند و پاسخ‌شان را می‌شنود. همچنین اموری را درک و مشاهده می‌کند که درک آنها در دنیا ممکن نبود. به‌طور مثال، اعمالی را که در دنیا انجام داده است، مشاهده می‌کند.

سوره/آیه ۳- ارتباط عالم برزخ با دنیا، پس از مرگ نیز همچنان برقرار است، بدین معنا که پرونده برخی اعمال انسان با مرگ بسته نمی‌شود و پیوسته بر آن افزوده می‌گردد.

همان‌گونه که قرآن کریم می‌فرماید، آثار و نتایج برخی از اعمال، محدود به دوران عمر انسان می‌باشند و با مرگ ما پرونده این اعمال نیز بسته می‌شود.^۱ اعمالی مانند نماز، روزه و... اما برخی دیگر از اعمال ما هستند که آثارشان حتی بعد از حیات ما نیز باقی می‌ماند.^۲ یعنی با مرگ انسان نیز پرونده آن عمل هم چنان گشوده است. به‌عنوان مثال کسی که به وقف مسجد، مدرسه، بیمارستان و یا اماکن خیریه می‌پردازد و یا به ساخت آنها کمک می‌کند، پس از مرگ او نیز تا زمانی که از این اماکن استفاده می‌شود، در پرونده عمل او پاداش می‌نویسند و بر حسنات او می‌افزایند. در نقطه مقابل نیز، کسی که راه و رسم غلط و مخالف فرمان الهی را از خود برجای می‌گذارد، تا وقتی آثار این راه و رسم غلط در فرد یا جامعه باقی است، گناه در دفتر اعمال وی ثبت می‌شود و روز به روز بر عذاب و کیفر وی افزوده می‌شود.

مدرسای‌ها، تولید و نشر مطالب نامناسب و غیر اخلاقی، ایجاد و یا تقویت آداب و رسوم غلط در امر ازدواج، ایجاد انحرافات فکری و اخلاقی در دیگران و... نمونه‌هایی از اعمال ناشایستی است که موجب سنگین شدن پرونده گناهان فرد حتی پس از مرگ وی می‌شود.

رسول خدا (ص) می‌فرماید: هر کس سنت و روش نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می‌کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می‌گذارند، بدون اینکه از اجر انجام‌دهنده آن کم کنند و هر کس سنت زشتی را در بین مردم باب کند، تا وقتی که مردمی بدان عمل کنند، گناه آن را به حساب او نیز می‌گذارند، بدون اینکه از گناه عامل آن، کم کنند.^۳ علاوه بر این، اعمال خیری که بازماندگان برای درگذشتگان انجام می‌دهند، در وضعیت آنان در عالم برزخ مؤثر است؛ اعمالی مانند طلب مغفرت، دعای خیر و انفاق برای آنان.

۱- به اعمالی که پرونده آنها انسان با مرگ بسته می‌شود، ماتقدم گفته می‌شود.

۲- به این‌گونه اعمال، ماتأخر گفته می‌شود.

۳- تفسیر المیزان، ذیل آیه ۱۲ سوره یس.

- ۱- نمونه‌هایی از اعمال را ذکر کنید که دارای آثار طولانی خوب یا بد هستند و بعد از حیات شخص ادامه می‌یابند.
- ۲- با توجه به اینکه پرونده عمل انسان، پس از مرگ او همچنان باز است، بهتر است که ما در برنامه‌ریزی‌های خود چه اصلی را رعایت کنیم؟

بیشتر بدانیم

عاقبت یک «forward»!

آیا تاکنون به سرگرمی دومینو دقت کرده‌اید؟

هزاران قطعه، در برنامه‌ای از قبل تنظیم شده، انرژی خود را به قطعات دیگر منتقل می‌کنند و در چند ثانیه پدیده‌ای جذاب، و لذت‌بخش به وجود می‌آورند. اما برخی دومینوها از قطعات و اجسام مادی و در فضای مادی، شکل نمی‌گیرند و قطعه‌هایشان محدود به هزاران و صدها هزار نمی‌شود. این دومینوها زمانی بیش از ثانیه‌ها و دقیقه‌ها و حتی سال‌ها برای کامل شدن‌شان طی می‌کنند و حتی ممکن است به آن سوی حیات انسان کشیده شوند و مهم‌تر از همه اینکه سرگرمی نیستند!! چون هم ممکن است به فاجعه‌ای هولناک تبدیل شوند و هم آینده‌ای درخشان را به همراه داشته باشند!!

جالب است که تک‌تک من و شما در این دومینو، شرکت داریم.

دومینویی به نام «forward» که گاه آن را «copy and past» می‌نامند و با «send» نقش ما در آن پایان می‌یابد.

نقش پایان می‌یابد و آثارش آغاز می‌شود، آثاری که برای همیشه پایدار است؛ حتی برای پس از ما.

برزخ در کلام پیشوایان

برای اینکه با جزئیات بیشتری از احوال برزخیان آشنا شویم، از سخنان پیشوایان دین بهره می‌بریم:

۱- در جنگ بدر، وقتی بزرگان لشکر کفار کشته شدند و سپاه اسلام پیروز شد، رسول خدا آن کشتگان را این گونه خطاب قرار داد: آنچه پروردگارتان به ما وعده داده بود، حق یافتیم؛ آیا شما نیز آنچه پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟

اصحاب آن حضرت به ایشان گفتند: ای رسول خدا، چگونه با آنان سخن می‌گویی در حالی که اینان مرده‌اند؟

فرمود: قسم به کسی که جانم در دست اوست، ایشان به این کلام از شما شنوا ترند، و فقط بر پاسخ دادن توانا نیستند.^۱

۲- شخصی از امام کاظم (ع) دربارهٔ وضع مؤمنان پس از مرگ پرسید: آیا مؤمن به دیدار خانوادهٔ خویش می‌آید؟

فرمود: آری.

پرسید: چقدر؟

فرمود: برحسب مقدار فضیلت‌هایش. برخی از آنان هر روز و برخی هر دو روز و برخی هر سه روز و کمترین آنان هر جمعه.^۲

۳- امام صادق (ع) فرمود: هنگامی که مرده‌ای را در قبر می‌گذارند، شخصی بر او ظاهر می‌شود و به او می‌گوید: ای فلان، ما (در دنیا) سه چیز بودیم: رزق تو که با پایان یافتن مهلت تو قطع شد (و اینک همراه تو نیست)، خانواده‌ات که تو را رها کردند و بازگشتند و من که عمل تو هستم که با تو می‌مانم. آگاه باش که من در میان این سه، در نزد تو از همه بی‌ارزش‌تر و سبک‌تر بودم.^۳

۱- المحجة البيضاء، فیض کاشانی، ج ۸، ص ۲۹۸.

۲- کافی، کلینی، کتاب الجنائز، باب ان الميت یزور اهله، روایت ۵.

۳- حیات جاودانه، امیر دیوانی، ص ۲۳۳، به نقل از کافی، کتاب الجنائز، باب ان الميت یمثل له ماله، روایت ۱.

چهار همسر

تاجری چهار همسر داشت. و از میان آنها، همسر چهارم را بیشتر از همه دوست داشت. تاجر با خرید هدایای گران قیمت، علاقه اش را به این همسر ابراز می کرد و با لطافت بسیار با وی رفتار می نمود. او بهترین هر چیز را برایش کنار می گذاشت. تاجر، همسر سومش را هم دوست داشت؛ چنان که همه جا به داشتن او افتخار می کرد و همواره وی را به دوستانش نشان می داد. اما ترسی همواره بر دل تاجر بود که مبادا او ترکش کند و با کس دیگری بگریزد.

همسر دوم تاجر که مورد علاقه او بود، خیلی قابل اعتماد و صبور بود. تاجر هرگاه با مشکلی روبه رو می شد، به سراغ او می رفت و آرامش خود را بازمی یافت. او هم به تاجر اعتماد به نفس می داد و موجب دلگرمی او می شد.

همسر اول تاجر، بسیار وفادار بود. مرد تاجر به ندرت وجود او را در خانه ای که تمام کارهایش با او بود حس می کرد و تقریباً هیچ توجهی به او نداشت و پاسخ عشق بی دریغ او را نمی داد.

یک روز، تاجر بیمار شد و خیلی زود دریافت که رفتنی است. زندگی مرفه و اشرافی خود را از جلو چشمش گذراند و با خود گفت: اکنون چهار همسر دارم، اما اگر بمیرم تنها خواهم شد، خیلی تنها.

از این رو، سراغ همسر چهارم خود رفت و گفت: من در این دنیا بیش از حد تو را دوست داشتم و برای تو بهترین ها را فراهم کردم؛ حالا که من در حال مرگ هستم، آیا با من می آیی و مرا همراهی می کنی؟

همسر چهارم گفت: به هیچ وجه، و راه خود را گرفت و رفت.

با دلی شکسته درخواستش را با همسر سومش در میان گذاشت؛ اما او هم بلافاصله گفت: نه، نمی توانم. تصمیم گرفتم پس از مرگت با کس دیگری ازدواج کنم.

تاجر به سراغ همسر دومش رفت و مصرانه گفت: من هرگاه کمک خواسته ام، تو یاورم بوده ای. آیا این بار هم مرا یاری می کنی؟

همسر دوم با ناراحتی گفت: این بار نمی توانم. اما برای تو هر هفته خیرات

می‌دهم و طلب آموزش می‌کنم.

حرف‌های همسر دوم مانند صاعقه، قلب رنجور تاجر را درید و ویران کرد.
ناگاه ندایی شنید: من با تو می‌آیم، من تو را همراهی می‌کنم، هر جا که بروی با توام.
تاجر گریست؛ او همسر اولش را دید که تکیده و رنجور از سوءتغذیه به نزد او
می‌آید. تاجر با شرمساری دست نحیف او را گرفت و گفت: حالا می‌فهمم که باید در
تمام این مدت، قدر تو را می‌دانستم و برای تو هر چیز را مهیا می‌کردم.

این داستان واقعی زندگی همه ما انسان‌ها است:

همسر چهارم ما، جسم ما است که همه چیز برای زیبایی و تغذیه او صرف می‌کنیم،
اما پس از مرگ، خیلی زود ما را ترک می‌کند.

همسر سوم مان، ثروت و اموال ما است. وقتی ما می‌میریم، بلافاصله به دیگران

می‌رسد.

همسر دوم ما، خانواده، فرزندان و دوستان ما هستند که به رغم نزدیکی و همراهی
با ما در زمان حیات، پس از مرگ فقط تا سرگور ما می‌توانند بیایند.

و همسر اول مان، که ما آن را فراموش کرده‌ایم و در پی کسب ثروت و رفاه و لذایذ
جسمانی، هیچ‌گاه به فکر تغذیه مناسب برایش نبوده‌ایم و فقط اوست که ما را در این سفر،
همراهی می‌کند. او کسی نیست جز...

پیام احادیث

با تفکر در گفته‌های معصومین (ع) و ارتباط دادن آنها با آیات اول درس، سؤال‌های زیر را پاسخ دهید.

۱- دورهٔ برزخ دورهٔ بی خبری است یا دورهٔ هوشیاری و آگاهی؟ از کدام حدیث برای جواب خود استفاده می‌کنید؟

پاسخ:

.....
.....

۲- چه چیزی است که از دنیا با انسان به برزخ می‌رود و از او جدا نمی‌گردد؟

پاسخ:

.....

بیشتر بدانیم

منظور از فشار قبر و عذاب‌های داخل قبر چیست؟ آیا منظور تنگ‌شدن قبر خاکی و عذاب جسم بی جان انسان است؟

در روایات هر جا که سخن از عذاب قبر به میان آمده است منظور قبرهای دنیوی نیست؛ بلکه در این روایات قبر کنایه از عالم برزخ است و فشار قبر فشاری است که به روح انسان، به علت قطع تعلق از دنیا و ورود به عالم برزخ وارد می‌شود. توضیح این که، با مرگ انسان و جدا شدن روح از بدن، انسان به عالم برزخ وارد می‌شود، عالمی که دارای ویژگی‌ها و معیارهای دنیا نیست و از این رو انسان با محیطی ناشناخته و متفاوت با دنیا مواجه می‌شود. انسان‌هایی که در زندگی دنیوی موفق به ترک تعلق به دنیا نشده‌اند و اسیر دنیا و تعلقات آن بوده‌اند و انس با دنیا و دلبستگی شدید به آن هنوز در قلب و روح آنها وجود دارد، با ورود به این دنیای جدید و از دست دادن دلبستگی‌های دنیوی، دچار ترس و وحشت می‌شوند و هم چنین به دلیل گناهانی که انجام داده‌اند در عذاب

و فشار روحی قرار می‌گیرند. هرچه انس و تعلق انسان به دنیا بیشتر باشد این فشارها و وحشت‌ها بیشتر خواهد بود و هرچه تعلق کمتر باشد این ترس و فشار کمتر می‌شود. پس این عذاب و فشار قبر به معنای تنگ شدن قبر خاکی نیست بلکه منظور در عذاب بودن روح انسان است. برای درک بهتر مسأله می‌توان مثال خواب را زد: مثلاً در همان هنگام که شما در خواب کابوس وحشتناکی می‌بینید و روحتان در ناراحتی و فشار به سر می‌برد، جسمتان در بستری نرم و راحت دراز کشیده است.

اندیشه و تحقیق

- ۱- از کلمه «تَوَفَّى» در قرآن کریم، برای اشاره به کدام بُعد از وجود انسان استفاده شده است و نشان‌دهنده چیست؟
- ۲- با توجه به سخن امام صادق (ع)، سه نمونه از کارهایی را که اثر آنها بعد از مرگ انسان نیز باقی است، بیان کنید.

پیشنهاد

در شهر شما انسان‌های نیکوکاری بوده‌اند که آثار خیری از خود به یادگار گذاشته‌اند که نتیجه آنها همچنان در پرونده اعمال‌شان ثبت می‌شود. درباره آنها تحقیق کنید و کارهای خیر آنها را گزارش نمایید.

درس هفتم

واقعۀ بزرگ

هر کس مشغول کاری و سرگرم به چیزی؛
کودکان آرمیده در آغوش مادران، مادران در اندیشه آرزوهای مادرانه خویش، و پدران در پی
کسبی برای فردا و...
همه در تکاپو؛ کشاورز به امید محصول تازه، تاجر به امید سود بیشتر، دانشمند در پی کشفی
جدید و...

همه در حال و هوای خویشند، کودک، جوان، پیر و حتی مردگان؛ که ناگهان اتفاق می افتد؛
آنچه وعده اش داده شده بود،
آنچه وقوعش حتمی و زمانش نامعلوم بود و ما دورش می پنداشتیم.
قیامت اتفاق می افتد تا آغازی باشد بر جهان آخرت.
این واقعه با چه حوادثی همراه است؟
و چه مراحل دارد؟
به پیشگاه قرآن می رویم تا بدانیم از آنچه که راهی جز رجوع به قرآن کریم برای فهمش نداریم.

قراءت

آیات شریفه زیر را به دقت و زیبا قرائت کنید.

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم

بسم الله الرحمن الرحیم

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ

فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ

إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ

ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى

فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا

وَوُضِعَ الْكِتَابُ

وَجِئَءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشَّهَدَاءِ

وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

زُمر، ۶۸ و ۶۹

ما ترازوهای دادگری را

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ

لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ

در روز قیامت برپا می‌کنیم

فَلَا تُظَلِّمُ نَفْسٌ شَيْئًا

پس به هیچ‌کس کمترین ستمی نشود

وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ

و اگر (عمل) به اندازه دانه خردلی باشد،

أَتَيْنَا بِهَا

آن را بیاوریم

وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ

و ما برای حسابرسی کافی هستیم

انبیاء، ۴۷

انفطار ۱ تا ۴

تکویر ۱ تا ۴

ترجمه

به کمک توضیحات زیر، ترجمه را تکمیل کنید.

صور: صور، شیپور

أُخْرَى: دیگر بار

وُضِعَ: قرار داده شد (می‌شود)

صَعِقَ: بیهوش شد (می‌شود)، مُرِد (می‌میرد)

شُهَدَاءَ: گواهان

نُفِخَ: دمیده شد (می‌شود)

أَشْرَقَتْ: روشن شد (می‌شود)

جِيءَ بِ: آورده شوند

قُضِيَ: قضاوت شد (می‌شود)

اوتِيَ: داده شد

پایان دوران زندگی انسان‌ها در این جهان با برپایی قیامت همراه است. این رخداد بزرگ که در آیاتی از قرآن کریم ترسیم شده، در دو مرحله انجام می‌گیرد و در هر مرحله وقایع خاصی رخ می‌دهد.

الف) مرحله اول قیامت

در این مرحله که با پایان یافتن دنیا آغاز می‌شود، حوادث زیر اتفاق می‌افتد:

۱- نَفخ صور اوّل: اولین حادثه، نَفخ صور است. نَفخ صور واقعهٔ سهمگینی است که قرآن کریم از آن به «صیحه» نیز یاد کرده است. این صدای مهیب، آسمان‌ها و زمین را فرا می‌گیرد و آن‌چنان ناگهانی رخ می‌دهد که همه را غافلگیر می‌کند به گونه‌ای که هر مادر شیردهی، طفل شیرخوار خود را فراموش می‌کنند و مردم از هیبت آن روز هم چون افراد مست به نظر می‌آیند، در حالی که مست نیستند و تنها از هول آن روز مدهوش و سرگردانند.

۲. مرگ همه اهل آسمان‌ها و زمین: همهٔ اهل آسمان‌ها و زمین، جز آنها که خداوند خواسته است، می‌میرند و بساط حیات انسان و سایر موجودات برچیده می‌شود.

۳- تغییر در ساختار زمین و آسمان‌ها: تحولی عظیم در آسمان‌ها و زمین رخ می‌دهد. خورشید در هم می‌پیچد و بی نور و تاریک می‌شود^۱. آن همه ستاره‌ای که در آسمان می‌درخشید همه به یک باره فرو می‌ریزند^۲ زمین به شدت به لرزه در می‌آید^۳ و خرد می‌شود^۴، کوه‌ها در هم کوبیده شده^۵ و متلاشی می‌شوند و همچون ذرات گرد و غبار در هوا پراکنده می‌گردند^۶ دریاها با آن همه وسعت و عظمت به هم متصل می‌شوند^۷ و از درون آنها آتش زبانه می‌کشد^۸. این تغییرات چنان گسترده و عمیق است که آسمان‌ها و زمین به آسمان‌ها و زمینی دیگر تبدیل می‌شوند.^۹

ب) مرحله دوم قیامت

در این مرحله وقایعی رخ می‌دهد تا انسان‌ها آماده دریافت پاداش و کیفر شوند.

سوره/آیه
۱- نَفخ صور دوم : بار دیگر بانگ سهمناکی در عالم می‌پیچد و حیات مجدد انسان‌ها آغاز می‌شود.

سوره/آیه
۲- زنده شدن همه انسان‌ها : با این نَفخ صور، همه مردگان دوباره زنده می‌شوند و از قبرها بیرون می‌آیند و در پیشگاه خداوند حاضر می‌گردند. در این هنگام انسان‌های گناهکار به دنبال راه فراری می‌گردند اما هرگز امکان فرار نیست^۱. دل‌های آنان سخت هراسان است و چشم‌هایشان از ترس به زیر افکنده می‌باشد^۱.

سوره/آیه
۳- کنار رفتن پرده از حقایق عالم : در آن روز با تابیدن نوری از جانب خداوند (نور حقیقت) پرده‌ها کنار می‌رود و اسرار و حقایق عالم آشکار می‌شود، و واقعیت همه چیز از جمله اعمال و رفتار انسان‌ها و نیز حوادث تلخ و شیرینی که در زمین گذشته است، آشکار می‌شود.

سوره/آیه
۴- دادن نامه اعمال : نامه عمل نیکوکاران را به دست راست و نامه عمل بدکاران را به دست چپ آنها می‌دهند. نامه عمل انسان با نامه‌های ثبت شده در دنیا تفاوتی اساسی دارد. نامه‌های این دنیا، صرفاً گزارشی از عمل است که به صورت کلمات و نوشته درآمده است، اما نامه عمل انسان به گونه‌ای است که خود عمل و حقیقت آن را دربردارد. از این رو، تمام اعمال انسان در قیامت حاضر می‌شوند و انسان عین اعمال خود را می‌بیند. کارهای خوب با صورت‌های بسیار زیبا و لذت‌بخش تجسم می‌یابند و کارهای بد با صورت‌های بسیار زشت و وحشت‌زا و آزاردهنده، مجسم می‌شوند.

از امام صادق (ع) پرسیدند : هنگامی که قیامت برپا می‌شود و نامه اعمال انسان را به او می‌دهند و از او می‌خواهند که آن را بخواند، آیا او با آنچه در نامه هست، آشنا است؟

در پاسخ فرمودند : خداوند متعال «به یاد او» می‌آورد؛ لذا هیچ چشم برهم زدن و گام برداشتن و سخن و عملی نیست که به یاد نیاورد؛ چنان‌که گویی در همان لحظه انجام داده است.

سوره/آیه ۵- برپا شدن دادگاه عدل الهی : با آماده شدن صحنهٔ قیامت، رسیدگی به

اعمال آغاز می‌شود و اعمال، افکار و نیت‌های انسان‌ها در ترازوی عدل پروردگار سنجیده می‌شود و اگر عملی حتی به اندازه ذره‌ای ناچیز باشد باز به حساب آن رسیدگی خواهد شد.^۲

۶- حضور شاهدان و گواهان : براساس آیات و روایات، در این روز

شاهدان و گواهانی بر اعمال و رفتار انسان‌ها در پیشگاه خداوند شهادت می‌دهند. برخی از این شاهدان عبارتند از

الف) پیامبران و امامان : ایشان همان‌گونه که در دنیا ناظر و شاهد بر اعمال

انسان‌ها بوده‌اند، در روز قیامت نیز شاهدان دادگاه عدل الهی اند و چون ظاهر و باطن اعمال انسان‌ها را در دنیا دیده‌اند و از هر خطایی مصون و محفوظ‌اند، بهترین گواهان قیامت‌اند. رسول خدا (ص) نیز شاهد و ناظر بر همهٔ پیامبران و امت‌ها است.

ب) فرشتگان الهی : فرشتگان در طول زندگی انسان‌ها، همواره مراقب آنها

بوده‌اند و تمامی اعمال آنها را ثبت و ضبط کرده‌اند.

سوره/آیه

..... بی‌گمان برای شما نگهبانانی هستند، نویسندگانی گرانقدر، که می‌دانند آنچه را

که می‌کنید

ج) اعضای بدن انسان : برخی آیات و روایات از شهادت اعضای بدن انسان

یاد می‌کنند. بدکاران در روز قیامت سوگند دروغ می‌خورند تا شاید خود را از مهلکه نجات دهند. در این حال، خداوند بر دهان آنها مهر خاموشی می‌زند و اعضا و جوارح آنها به اذن خداوند شروع به سخن می‌کنند و علیه صاحب خود شهادت می‌دهند. بدکاران از مشاهده گواهی اعضای خویش به شگفت می‌آیند و خطاب به اعضای بدن خود بالحنی سرزنش‌آمیز می‌گویند که چرا علیه ما شهادت می‌دهید؟ و پاسخ می‌شنوند که ما را خداوندی به سخن آورد که هر چیزی را او به سخن می‌آورد.

فعالیت کلاسی

خود را تا چه اندازه برای قیامت آماده کرده‌ایم؟ کارهای خود را محاسبه و ارزیابی کنیم؛ اگر موفق هستیم، شکرگزار خداوند باشیم و بدون آنکه مغرور شویم بر تلاش خود بیفزاییم و اگر کمتر احساس موفقیت می‌کنیم، تصمیم بگیریم گذشته را جبران کنیم و برای موفقیت از خداوند کمک بخواهیم.

اندیشه و تحقیق

۱-

۲-

۳-

۱- سوره تکویر، آیه ۱.

۲- سوره تکویر، آیه ۲.

۳- سوره واقعه، آیه ۴.

۴- سوره فجر، آیه ۲۱.

۵- سوره حاقه، آیه ۱۴.

۶- سوره واقعه، آیات ۵ و ۶.

۷- سوره انفطار، آیه ۳.

۸- سوره تکویر، آیه ۶.

۹- سوره ابراهیم، آیه ۴۸.

۱۰- سوره قیامت، آیات ۱۰ و ۱۱.

۱۱- سوره نازعات، آیات ۹ و ۸.

۱۲- انبیا ۴۷